

også et eksempel på historiefortællingernes reparative potentiale.

Samtidig viser historien, hvordan selve den samfundsmæssige tabuisering, stigmatisering og den følgende hemmeligholdelse ikke blot begrænser, men på afgørende vis former den enkeltes udfoldelse. Andræs læsning af gammel græsk litteratur, hans flittige dagbogsskrivning, hans søgen efter små frirum til at dyrke det forbudte og hans higen efter trusler om afsløring bliver alle konstitutive elementer i hans seksuelle erfaringer og kærlighedsliv. Et lignende mønster kan man se i bogen *An Open Secret* (2021), hvori Nicholas L. Syrrett skildrer et velhavende republikansk homoseksuelt pars liv sammen i det 20. århundredes Chicago. Også dette par skjulte naturen af deres forhold for offentligheden, og for at holde facaden præsenterede de sig i de fleste sammenhænge som far og søn. I 1960 adopterede den velhavende Robert Allerton endda sin 26 år yngre elsker, John Gregg. Syrrett viser i sin bog, hvordan hemmeligholdelsen ikke blot var et ydre beskyttende skjold for parrets relation, men at den på fundamental vis prægede deres levemåde og indbyrdes forhold, som i nogle henseender kom til at ligne et forældre-barn-forhold.² Tilsammen tegner værker som disse et billede af, at den historiske, sociale og politiske udgrænsning af bestemte seksuelle tilbøjeligheder og den medfølgende fortællelse og hemmeligholdelse har været medkonstituerende for menneskers kærlighedsformer og -forhold.

Karl Peder Pedersen har kort sagt skrevet en veldokumenteret, interessant og gribende skildring af Poul Andræs liv. Den appellerer med et lettilgængeligt sprog, moderne stavemåder og sparsomt noteapparat til et bredt publikum. Samtidig berører den en række tematikker og spørgsmål, man kan håbe på vil blive yderligere udfoldet i andre fremtidige studier af seksualitets-, intimitets- og kønshistorie.

Karen Vallgård

| POUL SVERRILD: *Vejene til Hvidovre. Om den periurbane udvikling i en københavnsk forstadskommune*, Frydenlund, Frederiksberg 2020, 319 s., 299 kr.

Frederiksberg Kommune fejrede i 2008 sin 150-års fødselsdag som selvstændig kommune med udgivelse af et stort værk om kommunens historie af Henning Bro og Helga Mohr. Det, man fejrede, var imidlertid opløsningen af Hvidovre-Frederiksberg Kommune, som var ble-

² Nicholas L. Syrrett: *An Open Secret. The Family Story of Robert and John Gregg Allerton*, Chicago 2021.

vet til som følge af kommunalreformen i begyndelsen af 1840'erne. Men Frederiksberg har altid vendt ryggen mod sin nabo i vest. I en af sine mange glimrende billedtekster – i dette tilfælde viser illustrationen den oprindelige Hvidovre-Frederiksberg Kommune indtegnet på et yngre kort – skriver Poul Sverrild, at hvis Frederiksbergborgerne „ikke havde været så forhippede på den kortsigtede økonomiske gevinst ved at slippe af med bønderne i Valby, Vigerslev og Hvidovre, ville den videre byudvikling i løbet af få årtier have skabt ligevægt med København“. Københavns Kommune vandt kapløbet. I 1901 blev også Valby udskilt af Hvidovre og indlemmet i Københavns Kommune. Det betød så også, at både Carlsberg og Jesuskirken ikke længere lå i en landkommune, samtidig med at Frederiksberg blev fuldstændig inde-sluttet af den anden store hovedstadskommune.

Denne parafrase af en af Sverrilds pointer er et godt eksempel på, hvordan han griber sit stof an. Han lader læseren se Hvidovre som en integreret del af urbaniseringsprocessen de seneste 150 år. Han stirrer så at sige lige ind i det rygvedte Frederiksberg. Dermed gør han også op med Hvidovres selvforståelse. Hvis man ser bort fra selve den gamle landsbykirke, har Hvidovre ellers på alle måder gjort sit til at slette sin egen historie forstået som de fysiske spor af, hvad kommunen og sognet tidligere var. Ud over kirken er der intet spor af den gamle landsby Hvidovre tilbage.

Selv Glostrup er bedre til at minde sig selv om sin fortid, om end nedrivningen af Den Nissenske Stiftelse i 2020 ikke tjener Glostrup til ære. Hvidovre har i det meste af 1900-tallet forstået sig selv som en klassisk forstad, det vil sige som et randfænomen til den egentlige by, et geografisk, men ikke kulturelt afgrænset fænomen, der tilbyder byggegrunde til boligbyggeri og erhverv, tilvejebringer bejlig infrastruktur og kommunal service, mens den egentlige historie udspiller sig andetsteds. Man kan sige, at Sverrild har sat sig for at ændre på denne historie – eller rettere erstatte Hvidovres ikke-historie med Historien om Hvidovre. Det har han i høj grad held med. Hvidovre er i kraft af denne bog ikke længere i historisk forstand et ikke-sted. Det skyldes ikke mindst Sverrilds intensive lokalkendskab, der er udtrykt i det forbillige arbejde med bogens illustrationer. Pointerne falder ofte tungt i billedteksterne. F.eks. viser han, hvordan Hvidovre i brætspillet Matadors betalingsring befinder sig nederst i hovedstadens hierarki. Han glemmer dog, at Amager falder ud af bunden af dette hierarki. For Matadorspillets danske oversættere fandtes Amager ganske enkelt ikke. Men det er en biting.

Bogens værdi som andet end blot en enkelt kommunes historie er, at Sverrild sætter forstaden ind i en international kontekst, ikke

mindst i kraft af hans læsning af den amerikanske forskning i urbaniseringsprocesser, der sætter det periurbane som et forstadium til det suburbane. Sverrild indrømmer selv, at periurban kan forekomme at være et fremmedgørende begreb for en dansk læser, men det kan jo netop også skabe en Verfremdung, som kan åbne for en ny forståelse for forstadens betydning. Sverrild ønsker at systematisere forstadsudviklingens stadier. Det foregår i bogens indledning i en dialog med den internationale forskning og i bogens afslutning i en københavnsk kontekst. De to perspektiver kunne godt være tænkt bedre sammen.

Bogen er en revideret version af Sverrilds ph.d.-afhandling, og det mærkes. Bogen vil gerne beholde afhandlingens videnskabelige apparat og teoridannelse, samtidig med at den også vil være „Den store billedbog om Hvidovres historie“ for den almene læser. Den bevæger sig både i den videnskabelige afhandlings og coffee-table-bogens genre, og det knirker noget, når genrekonventionerne mødes. Sverrild burde have ladet afhandling være afhandling og så have skrevet bogen om Hvidovre forfra uden at flage med sit teoretiske beredskab overalt i teksten, hvis det altså var hensigten at skrive en bog for det alment interesserede publikum. Til gengæld står den nu som et særdeles velillustreret standardværk for enhver, der interesserer sig for den danske hovedstads historie i 1800- og 1900-tallet og for så vidt også i 2000-tallet.

Jes Fabricius Møller

| EJVIND DAMSGAARD HANSEN (UNDER MEDVIRKEN AF LARS LUND): *Efterkrigstidens økonomiske og sociale reformer. Viggo Kampmann – idémand og igangsætter*, DJØF Forlag, København 2021, 165 s., 250 kr.

I 2016 udkom Poul Schmidts fine biografi *Viggo Kampmann – modig modstandsmand, klog finansminister, ustyrlig statsminister*. Viggo Kampmann (1910-1976) er og bliver en interessant personlighed, som i høj grad prægede Socialdemokratiet og Danmark i de første årtier efter befrielsen. Hans politiske værk rækker op i nutiden. Denne nye bog om Kampmann er ikke en egentlig biografi, men en samfundsvidenskabelig fremstilling af Kampmanns store politiske resultater. Forfatteren er lektor emeritus, cand.polit. Ejvind Damsgaard Hansen (f. 1931), embedsmand i udenrigstjenesten gennem en halv snes år inden han i 1968 tiltrådte et lektorat i økonomi på Handelshøjskolen i København.

Forfatteren angiver selv, at Schmidts „længe savnede biografi“ var den direkte anledning til, at han kastede sig over at udarbejde denne korte, koncise og velskrevne fremstilling. I bogens forord spørger han: